

به نام خدا

نگاهی نوین در برنامه ریزی درسی کلاس های چندپایه

مؤلف :

محمد رضا محمدی

عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: محمدی، محمدرضا، ۱۳۵۲
عنوان و نام پدیدآور: نگاهی نوین در برنامه ریزی درسی کلاس های چندپایه / مولف محمدرضا محمدی.
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۲۳۲ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۵۵۵-۹
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
موضوع: کلاس های چندپایه - برنامه ریزی درسی
رده بندی کنگره: PN۲۱۵۷
رده بندی دیویی: ۸۰۹/۲۱۷
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۹۳۸۶۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

نام کتاب: نگاهی نوین در برنامه ریزی درسی کلاس های چندپایه

مولف: محمدرضا محمدی

ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳

چاپ: زبرجد

قیمت: ۲۳۲۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۵۵۵-۹

تلفن مرکز بخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

چاپ و نشر ایران
Chaponashr.ir

تقدیم:
به همسر مهربان
و فرزندان گلم
حانیه و محمدامان

شکر درگاہت خدایا زان که جانم داده ای

نعمت افزون که بی حد است آنم داده ای

بهره مندم کردی یارب از تمام نعمت

باز بنمودی برایم درب های رحمت

فهرست:

۱۱	پیشگفتار
۱۵	فصل اول : ضرورت و اهمیت کلاس های چند پایه
۱۶	ضرورت و اهمیت آموزش و پرورش:
۱۹	ضرورت و اهمیت کلاس های چند پایه
۱۹	تعریف کلاس های چند پایه و مروری بر تاریخچه آن:
۲۱	تنوع و گوناگونی کلاس های چند پایه:
۲۳	فرصت ها و محدودیتهای کلاس های چند پایه:
۲۳	فرصت های حاصل از تشکیل کلاس های چند پایه
۲۴	دانش آموزان چگونه بهتر یاد می گیرند؟
۲۹	تحلیلی بر فواید کلاس های چند پایه و آموزش:
۲۹	فرصت برای دولت ها:
۳۴	فرصت برای معلم
۳۴	فرصت برای دانش آموز
۳۴	محدودیتهای حاصل از تشکیل کلاس های چند پایه:
۴۰	فلسفه تربیت در جمهوری اسلامی بر مبنای سند برنامه ملی درسی:
۴۰	مبانی هستی شناختی:
۴۱	مبانی انسان شناختی:
۴۱	مبانی معرفت شناسی:

۴۱	مبانی ارزش شناختی
۴۳	فصل دوم: برنامه ریزی برای آموزش کلاس‌های چند پایه
۴۴	مقدمه:
۴۵	سطوح معلمان در برنامه درسی
۴۶	سطح تقلیدی:
۴۶	سطح مداخله:
۴۷	سطح تولیدی مبتکرانه:
۵۰	یادگیری با معنا و عمیق در مدارس روستایی:
۵۰	نور و شرایط گرمایشی و سرمایشی کلاس:
۵۴	نحوه‌ی مبلمان مناسب کلاس درس و نحوه‌ی استقرار دانش‌آموز و معلم:
۵۶	انواع مبلمان کلاس درس:
۵۶	مبلمان ردیفی:
۵۷	مبلمان مشارکتی یا گروهی:
۵۷	مبلمان سمیناری یا کنفرانسی یا جلسات تیمی و سخنرانی:
۵۹	مبلمان سناتوری:
۶۰	مبلمان تئاتری یا ایفای نقش یا نمایشی
۶۱	چیدمان شراکتی:
۶۱	چیدمان شبیه سازی شده:
۶۲	مبلمان مربع یا مستطیل تو خالی:
۶۲	مبلمان ساختارشکن:

- ۶۴ روش های کاربردی تر برای مشارکت بیشتر در کلاس های چندپایه
- ۶۴ مبلمان نعل اسبی:
- ۶۵ مبلمان مستقل پایه های نزدیک به هم:
- ۶۵ مبلمان بر اساس روش تدریس:
- ۶۶ شیوه های سازماندهی در کلاس های چند پایه
- ۶۷ تکنیکهای تسلط به اداره کلاس درس:
- ۶۸ انواع رویکرد ها مبتنی بر تصمیم گیری جمعی:
- ۶۹ عوامل موثر بر مدیریت کلاس:
- ۷۰ ویژگی های شخصیتی و اخلاق حرفه ای معلم:
- ۸۷ روش های تدریس در کلاس های چند پایه:
- ۸۹ روش تدریس توضیحی:
- ۹۰ روش سخنرانی:
- ۹۱ تفاوت روش توضیحی و روش سخنرانی:
- ۹۲ روش تدریس اکتشافی
- ۹۳ الگوی حل مسئله
- ۹۴ روش بازگویی:
- ۹۵ روش پرسش و پاسخ:
- ۹۵ واحد طرح یا پروژه:
- ۹۶ روش نمایشی:
- ۹۷ روش ایفای نقش:

- ۹۷..... روش گردش علمی:
- ۹۸..... روش بازی:
- ۹۹..... روش تدریس کارایی تیم:
- ۱۰۱..... روش تدریس قضاوت عملکرد:
- ۱۰۲..... روش حل مسئله
- ۱۰۲..... بازی در مدارس کلاس‌های چند پایه:
- ۱۰۴..... جمع بندی:
- ۱۰۴..... نظریه های مهم در روش های جدید تدریس:
- ۱۰۵..... فنون و مهارت‌های اساسی در کلاس داری:
- ۱۰۶..... انواع مهارت تدریس
- ۱۰۷..... برابری فرصت‌های آموزشی در فرایند آموزش:
- ۱۱۰..... تیم یا گروه؟
- ۱۱۳..... ویژگی‌های تیم‌های درسی:
- ۱۱۴..... انواع گروه بندی در کلاس‌های چند پایه:
- ۱۱۴..... گروه داوطلبانه یا اختیاری یا گروه دوستان
- ۱۱۵..... گروه رندمیک یا تصادفی:
- ۱۱۵..... گروه همگون و همسان با توانایی‌های مشابه (قوی متوسط ضعیف)
- ۱۱۶..... گروه ناهمسان و ناهمگون یا توانایی‌های متفاوت:
- ۱۱۶..... مشکلات گروه بندی در کلاس‌های چند پایه
- ۱۱۹..... انواع تیم در مدارس

- فصل سوم: مدیریت زمان و قوانین اداره‌ی کلاس‌های چند پایه ۱۲۱
- مدیریت زمان در کلاس‌های چند پایه: ۱۲۲
- راهنمای عملی مدیریت زمان در کلاس‌های چند پایه: ۱۲۲
- تهیه برنامه‌ی سالانه‌ی مدون: ۱۲۲
- تکنیک‌های مدیریت زمان: ۱۲۸
- تکنیک **GTD** یا طبقه بندی: ۱۲۸
- تکنیک گوجه فرهنگی: ۱۲۹
- تکنیک تمرکز فرانکلین کاوی: ۱۲۹
- قوانین و مقررات مدارس و کلاس‌های چندپایه ۱۳۰
- فصل چهارم: برنامه ریزی سازماندهی محتوا و روش تدریس در کلاس‌های چند پایه ۱۳۳
- سازماندهی محتوا ۱۳۴
- بخش طراحی در تلفیق محتوا ۱۳۴
- بخش اجرا در تلفیق محتوا ۱۳۵
- انواع روش‌های آموزش در کلاس‌های چندپایه: ۱۳۶
- آموزش به روش محوری: ۱۳۶
- مراحل اداره‌ی یک ساعت آموزشی در کلاس‌های چند پایه به روش محوری: ۱۳۷
- نکات مهم و قابل توجه در تدریس به شیوه‌ی خودآموخت: ۱۳۸
- نکات مهم و قابل توجه در تدریس به شیوه‌ی محوری: ۱۴۰
- روش آموزش گروهی ۱۴۲
- نکات مهم در روش آموزش گروهی: ۱۴۴

- ۱۴۴..... روش آموزش به شیوه محوری، گروهی (تلفیقی).
- ۱۴۵..... روش‌های اجرایی در رویکرد تلفیقی:
- ۱۴۶..... رویکرد تلفیقی در برنامه درسی:
- ۱۴۶..... روشهای مختلف تلفیق
- ۱۴۷..... یکپارچه کردن برنامه درسی:
- ۱۴۸..... انواع تلفیق در سازماندهی محتوا در برنامه ریزی کلاس‌های چند پایه:
- ۱۴۹..... انواع تلفیق در برنامه درسی:
- ۱۴۹..... برنامه ریزی بر اساس تلفیق، مبتنی بر مهارت‌های مشترک در کتب درسی ...
- ۱۵۰..... تاکید بر مفاهیم و مهارت‌های اساسی
- ۱۵۲..... مهارت‌های اجتماعی
- ۱۵۳..... مهارت‌های زبان:
- ۱۵۴..... مهارت‌های اقتصادی
- ۱۵۵..... مهارت‌های فرایندی
- ۱۵۶..... مهارت‌های زندگی
- ۱۵۸..... اهداف مربوط به موضوع درسی در کلاس‌های چند پایه
- ۱۵۸..... مراحل و روش کار در شیوه آموزش گروهی بر اساس تلفیق مهارتها
- ۱۵۹..... نکات مهم در برنامه ریزی در مدارس و کلاس‌های چند پایه
- ۱۵۹..... اجرای برنامه کلاس‌های چندپایه توسط معلم
- ۱۵۹..... گام اول: سازماندهی کلاس‌ها
- ۱۵۹..... انواع سازماندهی کلاس‌ها

- گام دوم: تخصیص زمان برای هر پایه با توجه به رعایت مدیریت زمان ۱۶۳
- گام سوم: جمع بندی زمان متناسب با پایه های تلفیقی در مدرسه: ۱۶۶
- گام چهارم: تدوین برنامه هفتگی کلاس چند پایه: ۱۶۶
- گام پنجم: شناسایی مهارتهای موجود در کتب در تمام پایه های تحصیلی و ۱۶۷
- گام ششم: دسته بندی کلی مهارتهای استخراج شده از کتب درسی: ۱۶۸
- گام هفتم: بررسی مهارتهای مشترک با توجه به جدول شماره (۲): ۱۶۸
- گام هشتم: مهارت های مشترک به صورت گروهی. ۱۶۸
- برنامه ریزی بر اساس تلفیق، مبتنی بر موضوعات و اهداف مشترک ۱۶۹
- گام اول) شناسایی موضوعات کتب درسی در تمام پایه های تحصیلی ۱۶۹
- گام دوم) دسته بندی موضوعات مشترک از طریق استخراج از فرم های مربوط به ۱۷۰
- گام سوم: بررسی موضوعات ۱۷۰
- گام چهارم تدریس: رویکرد مناسب و روش معقولانه در تدریس. ۱۷۰
- برنامه ریزی بر اساس تلفیق، مبتنی بر موضوعات مختلف و موجود در کتب درسی در یک پایه: ۱۷۱
- فصل پنجم: رویکرد های یادگیری و کاربرد آن در آموزش کلاس های چند پایه ۱۷۵
- نظریه های یادگیری: ۱۷۶
- نظریه های رفتارگرایی ۱۷۶
- نظریه ی شرطی سازی کلاسیک یا نظریه پاسخگر ۱۷۷
- نظریه کوشش و خطا یا نظریه ی گزینش و پیوند: ۱۷۷
- نظریه شرطی سازی کنش گر یا فعال: ۱۷۹
- نظریه های شناخت گرایی: ۱۸۰

- ۱۸۱..... نظریه یادگیری گشتالت:
- ۱۸۵..... نظریه یادگیری معنی‌دار کلامی آزوبل:
- ۱۸۸..... نظریه اجتماعی - شناختی بندورا:
- ۱۸۹..... فرآیندهای اصلی یادگیری مشاهده‌ای:
- ۱۹۲..... نظریه‌های ساخت‌گرایی سازنده‌گرایی:
- ۱۹۶..... مراحل یادگیری ساخت‌گرا:
- ۱۹۷..... فعالیت یادگیری بر اساس روش **E5**:
- ۲۰۲..... فعالیت یادگیری مسئله‌محور:
- ۲۰۶..... فعالیت‌های یادگیری تلفیقی:
- ۲۰۷..... تلفیق در موضوعات درسی:
- ۲۰۸..... تلفیق در فرایندهای یاددهی یادگیری:
- ۲۰۸..... رویکرد مبتنی بر انتقال اطلاعات:
- ۲۰۹..... رویکرد مبتنی بر اکتشاف:
- ۲۰۹..... رویکرد فرایندی:
- ۲۰۹..... رویکرد مشارکتی یا تعاملی:
- ۲۱۳..... پژوهش‌های انجام‌گرفته:
- ۲۱۳ بررسی عوامل موثر به علاقمندی و استمرار نومعلم‌ان به تدریس در کلاسهای چندپایه
- ۲۱۴ تاثیر سامانه‌های یادگیری الکترونیکی بر کارایی دانشجو معلم‌ان در کلاسهای چندپایه
- ۲۱۵ مقایسه خودکارآمدی و فرسودگی شغلی در بین معلم‌ان مدارس عادی و معلم‌ان کلاس‌های
- ۲۱۶ بررسی راهبردهای تدریس اثربخش در کلاس‌های چندپایه مدارس ابتدایی ایران

- ۲۱۷ نقشه علمی حوزه پژوهشی "آموزش چندپایه"
۲۱۷. بررسی و شناسایی ضعف‌های معلمان در مدیریت کلاس‌های چندپایه دوره ابتدایی..
- ۲۱۸ -مناسب‌ترین راهبردهای تدریس در کلاس‌های چند پایه با تأکید بر نظریه سازنده گرایی
- ۲۱۸ -مقایسه پیشرفت تحصیلی، خلاقیت و جو روانی_اجتماعی حاکم در کلاس‌های چندپایه و تلفیقی
- ۲۱۹ -بررسی ارتباط بین اعتیاد به اینترنت و امنیت روانی با بهزیستی دانش آموزان در کلاس
- ۲۲۰ -ارائه راهبردهای توسعه خلاقیت و نوآوری در کلاس‌های چند پایه و تلفیقی
- ۲۲۱ اثربخشی آموزش مبتنی بر بار شناختی بر خودتنظیمی تحصیلی دانش آموزان کلاس ها
- ۲۲۲ مزیت ها و محدودیت های کلاس های چندپایه براساس تجارب زیسته معلمان کلاس
- ۲۲۳ مرور نظام مند مطالعات کلاس های چندپایه
- ۲۲۴ ضرورت راهنمایی و مشاوره در کلاس های چندپایه
- ۲۲۵ اثربخشی روش تدریس مبتنی بر بازی های تربیتی بر کیفیت زندگی دانش آموزان کلاس ها
- ۲۲۶ تحلیل تجارب معلمان در مورد عوامل تاثیرگذار در کیفیت مدیریت زمان یاددهی-یادگیری
- ۲۲۷ توصیف تجارب و ادراک معلمان و کارشناسان از آموزش در کلاس های چندپایه دوره ابتدایی
- ۲۲۷ مقایسه سازگاری اجتماعی و ادراک از محیط در بین دانش آموزان ابتدایی کلاس های چند پایه
- ۲۲۸ شناسایی و بررسی ابعاد و مولفه های فرایندی ارزشیابی کیفی توصیفی در کلاس های چندپایه
- ۲۳۰ تاثیر آموزش چندرسانه ای بر درگیری تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر پایه ششم
- ۲۳۰ تاثیر رویکرد برنامه ریزی ترکیبی (محوری و گروهی) بر میزان مهارت های اجتماعی و
- ۲۳۲..... منابع

پیشگفتار

آموزش قدمت بسیار طولانی دارد. خداوند با آفرینش انسان، تمایل مخلوق خود را به یادگیری و آموختن از طریق عطا نمودن حس کنجکاوی در درون وی به ودیعه نهاد است. زمانی که قابیل، هابیل را به قتل می‌رساند، قابیل سعی می‌کند که جسد برادر را در جایی پنهان کند ولی تلاش‌های فکری او نمی‌تواند چاره‌ی درستی به او بیاموزد. او تمایل و رغبت به پیدا کردن راهی بر انجام این کار دارد، خداوند کلاغ را مبنای علم او قرار داد و قابیل یاد گرفت که جسد برادر را در خاک پنهان کند. قبل‌تر از آن نیز حضرت آدم (ع) به دنبال وسوسه‌های شیطان و در پاسخ به کنجکاوی تأمل برانگیزش از بهشت اخراج شد و شاید عملاً اولین سرپیچی از دستور معلم بی‌مانندش، مشقت‌های دنیا را برای نسلش به همراه داشت و این نظام رسمی و غیررسمی آموزش، خواستگاه بشر جهت رفع نیازها و پاسخگویی به تمایلات او شد.

از طرف دیگر علم‌آموزی مکانیسم‌های دارد که بشر به هیچ عنوان نتوانسته بر تمام آن چیره شود. شاهد این مدعا، تلاش‌های مداوم انسان برای پاسخگویی به مسائل و کنجکاوی وی می‌باشد. کشف علوم مختلف، ساخت تکنولوژی‌های نوین، کارخانه‌ها و تجهیزات، نتوانسته جوابگوی کنجکاوی وی باشد. تأکید ادیان مختلف و مذاهب گوناگون خود ضرورتی گشته که تلاش‌ها در این خصوص سرعت مضاعف گرفته و مرزها را بشکنند. تأکید فرموده‌ی پیامبر اکرم (ص) در این بخش که: «اطلبوا العلم من المهد الی الی‌الحد» و یا برای کسب دانش و دانش‌آموزی مشقت را بپذیر حتی تا دوردست‌ها بروید، قبول مرارت و تلاش در حوزه آموزش برای طالب علم را نیز با شیرینی‌هایی همراه ساخته است.

نظام آموزش کشور ما نیز در پاسخ به نیازها و متناسب با کارکردهای آموزش و پرورش در حوزه فردی و اجتماعی تغییرات گسترده‌ای را در خود تجربه کرده است. تغییر در سبک زندگی و گستردگی نیازها، قانع نبودن به وضع موجود از یک طرف شکل‌گیری

جریان‌های اجتماعی، تغییر در فرهنگ‌ها و رشد علوم موجب شد که نظام آموزش برگرفته از مکتب‌خانه‌ها جای خود را به آموزش و پرورش به صورت کنونی را یک ضرورت همیشگی برای بقا و ادامه حیات و در پاسخگویی به کارکردهای مختلف آموزش در ابعاد ذیل گردد:

- انتقال فرهنگ و تمدن

- جامعه‌پذیری و نیازمند بودن بشر به گروه و لزوم زندگی اجتماعی

- پرورش و پاسخگویی به افراد جامعه به خصوص جامعه‌ی هدف یعنی دانش‌آموزان به جهت تقاضای روزافزون به آموزش از یک طرف و از سوی دیگر فراهم کردن شرایط برای رشد در صنعت و پزشکی و... از طریق آموزش و تربیت افراد متخصص.

آموزش و پرورش به طور رسمی با شکل‌گیری دارالفنون (۱۲۲۸ ه ش) در ایران آغاز گردید. تدوین قانون معارف در سال ۱۲۹۰ در نظام آموزشی ایران موجب تفکیک و گسترش مکتب‌خانه‌ها، تحت عنوان مکاتب ابتدایی دهکده و مکاتب ابتدایی بلده یا شهری به طور رسمی تری در ساختار آموزش و پرورش ایران شکل گرفت. هرچند در این زمان مدارس متوسطه و عالی نیز در ساختار تعلیم و تربیت ایران به طور رسمی فعالیت خود را در سطح محدودتر انجام می‌دادند. در این میان آنچه مبحث اصلی مورد نظر ماست همان مکتب‌خانه‌های روستایی و شهری بود که رسماً لزوم تشکیل کلاس به سبک و سیاق زمان خود را امری ضروری و حتمی می‌نمود. اگرچه امروز تشکیل کلاس‌های چندپایه، تداعی مدارس روستایی را به ذهن متبلور می‌سازد اما اولین تشکیل کلاس‌های چندپایه مربوط به مدارس شهری یعنی همان مکتب‌خانه‌ها بوده است. قانون تعلیمات اجباری مصوب سال ۱۳۲۲ در ایران موجبات تلاش وزارت وقت را برای گسترش این تعلیمات در دوره ابتدایی که زمانی بانام تعلیمات اجباری مشهور بود را برانگیخت و از آن تاریخ به بعد سیر تغییر در نظام آموزش همراه با گسترش جمعیت و لزوم استخدام معلمین، تشکیل کلاس‌های چندپایه در مکتب‌خانه‌ها را به سوی تشکیل کلاس‌های مستقل امروزی کشانده

است؛ اما کلاس‌های چند پایه در مدارس روستایی هنوز به دلایل متعدد نه تنها در ایران بلکه در بسیاری از کشورهای دیگر در حال انجام فعالیتهای آموزش و پرورش هستند.

این کتاب بر اساس سر فصل رشته آموزش ابتدایی و مبتنی بر برنامه ی درسی دانشگاه فرهنگیان با هدف آموزش در کلاس‌های چند پایه و به منظور تسهیل در کار معلمین این گونه مدارس تالیف گردیده است. ویژگی مهم این کتاب آن است که در فرایند کار، دانشجو به الگوی حل مساله رهنمون می‌سازد و ضمن راهنمایی‌های لازم، از طرفی راه را برای ایجاد الگوهای خلاقانه و کارآمد از طرف دانشجو باز گذاشته است تا دانشجویان گرامی با تفکر و دقت در نمونه‌ها، خود بتوانند در اداره‌ی این کلاس‌ها و قبل از ورود به مدرسه ضمن شناخت نسبی به طور خلاقانه تری در اداره‌ی این کلاس‌ها موفق تر باشند.

محمد رضا محمدی

عضو هیات علمی دانشگاه فرهنگیان

فصل اول

ضرورت و اهمیت کلاس‌های چند پایه

اهداف فصل:

از فراگیر انتظار می‌رود پس از مطالعه این فصل:

- ۱- ضمن بیان ضرورت آموزش، تاریخچه تحولات و توسعه تشکیل کلاس‌های چند پایه را در برخی کشورها را بیان کند.
- ۲- تعریف جامع از کلاس‌های چند پایه را بیان نماید.
- ۳- تنوع و گوناگونی کلاس‌های چند پایه را دسته بندی نماید.
- ۴- فرصت‌های تشکیل کلاس‌های چند پایه را نام ببرد.
- ۵- محدودیت‌های تشکیل کلاس‌های چند پایه را نام ببرد.
- ۶- از میان فرصت‌های تشکیل کلاس‌های چند پایه که نام برده شده، بتواند به تفکیک فرصت‌های ایجاد شده برای معلم، دانش‌آموز و دولتها را بیان نماید.
- ۷- از میان محدودیت‌های تشکیل کلاس‌های چند پایه که نام برده شده، بتواند به تفکیک محدودیت‌های ایجاد شده برای معلم، دانش‌آموز و دولتها را بیان نماید.
- ۸- نقش همسالان در تقویت یادگیری و مهارت‌های اجتماعی را بیان نماید.
- ۹- مبانی فلسفه تربیت در نظام جمهوری اسلامی را شرح دهد.

ضرورت و اهمیت آموزش و پرورش:

آموزش و پرورش مشخص کننده مسیر انسان‌ها به سوی تعالی است، نگاه به رویدادهای تربیتی این واقعیت را به عنوان یک اصل تربیتی روشن می‌سازد که انسان همواره نیازمند تربیت بوده است. ابعاد مختلف تربیت برگرفته از حیطه‌های شناختی که آگاهی‌های انسان را ارتقاء می‌دهد و یا در حیطه رفتاری و عاطفی به دنبال دگرگونی عملی و تحول در پیامدهای رفتار است و همچنین نگاه و تاکیدی که بزرگان حوزه تعلیم و تربیت به مقوله انسان سازی داشته اند همگی شاهدی روشن و تاکیدی مضاعف به اهمیت تربیت است. تعلیم و تربیت کاری ظریف و دشوار است و افرادی که کار تربیتی انجام می‌دهد باید از چندین موضوع آگاه باشند. شناخت مخاطب اولین پله یا گام نخست است، شناخت به راحتی صورت نمی‌پذیرد؛ بنابراین همواره تاکید شده که معلم باید فردی باشد عالم و آگاه و اهل مطالعه و تحقیق و تتبع، و چون مطالعه در رفتار انسان به جهت پیچیدگی‌هایی که دارد کاری سهل نیست، باید مطالعه با دقت، حوصله و آگاهی همراه باشد، او باید فراگیر خود را بشناسد، استعدادهای درونی او را تشخیص دهد. دوم، بعد از آنکه این شناخت را درک کرد هدف جویی نماید. در مرحله (سوم) قدم در راه و مسیر درست هدف، عامل مهمی است که در صورت غفلت، بی توجهی و یا سهل انگاری در انتخاب روش‌ها و ابزارها، نتایج را به طور قطع در مسیر تطابق با هدف قرار نخواهد داد و یا اگر هم در مسیر هدف‌ها قرار گیرند در زمان طولانی تر به واقعیت دست خواهند یافت. مسیر تربیت انسان‌ها، مسیر پر پیچ و خمی است، این موضوع از چند بعد قابل بررسی است: انتخاب یک راه تربیتی و تجویز آن حتی به چند نفر نمی‌تواند در عین حال نگرانی ما را از انتخاب راه درست و تعمیم پذیر مرتفع نماید و این اولین موضوعی است که انتخاب روش، ابزار و مسیر را برای معلم با مشکل روبرو می‌سازد. موقعیت‌های زندگی، سطح فرهنگ جامعه، خانواده، بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و وسایل ارتباط جمعی و... عواملی شده اند که وجود آن‌ها گاهی فرصت و گاهی تحدیدهایی هستند که عدم مدیریت بر آن‌ها مسیر تربیت را با مشکلات متعددی همراه می‌سازد. هر چند که آموزش

تحول برانگیز است. اما سوال اساسی این جاست که چرا علی رغم آموزش در جوامع مختلف نتایج یکسان را به دنبال نداشته و یا نخواهد داشت؟ به سادگی قابل درک است که آموزش به تنهایی منجر به تربیت نمی شود و یا حداقل یک آموزش استاندارد و مشخص منجر به تربیت‌های واحد نمی گردد و اینجاست که نقش آموزشهای رسمی و از طرفی آموزشهای پنهان بر تربیت را باید مکمل هم دانست. آینده نامعلوم است و نامعلوم تر برای کسانی که چشم بصیرت ندارند. اگر معلم و نهادهای تصمیم گیری برنامه ریزی فرهنگی، هوشمندانه عمل نکنند بی شک، قواعد نوین برای قواعد قبلی محدودیتهایی ایجاد خواهد کرد و موجب تغییر در سبک زندگی می گردند. لذا داشتن ابزار، و روشهای کارآمد و مناسب مسیر حرکت را هموار و موجب بهبود و اصلاح تفکرات نادرست می گردد و در اینجا است که تربیت را باید، پرورش استعدادهای موجود در درون آدمی دانست که شهید مطهری بدان اشاره کرده است. شهید مطهری ارکان تعلیم و تربیت را بر اساس ۵ مولفه‌ی مهم سازماندهی کرده است. این عناصر عبارتند از:

- ۱- اهتمام به پرورش فکر و اندیشه انسان
- ۲- پرورش استعدادهای نهفته در وجود آدمی
- ۳- آموزش صحیح فضائل اخلاقی و ملکات نفسانی در وجود آدمی موجب عادت کردن روح آدمی به آنان می گردد.
- ۴- پیامدهای روش اسلامی تعلیم و تربیت موجب تربیت انسانی می گردد که اخلاق سرلوحه‌ی تعلیم آن است.
- ۵- تعلیم و تربیت، بر عبادت مبتنی است.

دانش‌آموزان عزیزترین و سرشارترین سرمایه و ذخیره آینده و سنگ بنای آینده‌ی کشورها محسوب بوده و آموزش و پژوهش نیز از حساس ترین و مهمترین بخش‌های اداره‌ی هر کشور محسوب می شود که می تواند نقش حیاتی در توسعه هر کشور را دارا

باشد. همه این تاکیدات یعنی آمادگی معلم برای انجام رسالت خطیرش. این آمادگی نیازمند پیش دانسته‌ها و پیش بایسته‌هایی به قرار ذیل است:

۱- تمهید مقدمات در جهت ساخت و ایجاد ویژگی‌هایی مبتنی بر سلامت و عقلانیت و تاثیر این شیوه‌ها بر جامعه و پذیرش آن به عنوان یک الگو کارآمد و سازنده در فعالیتهای تربیتی مد نظر قرار گیرد.

۲- عالم بودن و متخصص بودن معلم در حوزه دانش باید متناسب با مخاطب و همچنین سطح درک و پذیرش دانش‌آموز باشد. یعنی معلم باید در زمینه‌ی علوم مختلف، دانش مورد نیاز دانش‌آموز را به درستی بداند.

۳- دانش به تنهایی کارساز نیست. ابزارهای مختلف انتقال دانش از قبیل الگوهای تدریس و مهارتها و فنون اساسی به منظور تبادل اطلاعات با هدف تقویت مهارت عملکردی و دانش کاربردی مورد نیاز فراگیر برای درک بهتر دنیای واقعی از طریق فنون شناسایی، مقایسه ای و همچنین کاربردی کردن دانش در موقعیت‌های واقعی و شبیه سازی شده، امری ضروری است.

۴- آشنایی با اصول روان شناسی تربیتی، اجتماعی، رشد و سایر حوزه‌های روان شناسی مرتبط با سن مخاطبین و فراگیران ابزار اساسی و شرط موفقیت معلم محسوب می‌شود.

۵- ارزشیابی یکی از مهمترین فرایندهای آموزش است، آموزش بدون ارزشیابی فرایندی است که به فرآورده مناسبی منتهی نمی شود فلذا ضرورت آشنایی معلمین با شیوه‌های ارزشیابی یک ضرورت است.

۶- اخلاق حرفه ای و آشنا بودن با نظام اخلاقی در آموزش و پرورش، تدریس، مخاطب شناسی و... از اصول حرفه ای پذیرفته شده معلم است.